

אֵהָלֵהָלָל

אמור

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

בחודש השביעי באחד לחודש (כג כד)

במתניתין (ר"ה יח.) בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון.

ובגמ' (ר"ה טז.) מאי כבני מרון?

הכא תרגימו כבני אמרנא.

ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון.

רב יהודה אמר שמואל כחיילות של בית דוד.

ויש להבין במאי פליגי ומה נפק"מ.

ביאור א'.

המהרש"א במקום (מאוצר המהרש"א) מציין כי הגירסא לפנינו בכל הנוסחאות של הגמ' היא כמעלות בית חורון.

(הקובץ מפרשים מביא מספר נתיבי ישר פירש"י: הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה שהעמק עמוק משני צידי הדרך. אין ספק שהוא כפר מירון הסמוך לצפת, מקום מנוחתו כבוד של התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זי"ע, ונקט התנא במשנתנו "כבני מרון", כדי להזכיר דרך אגב בר"ה זכות התנא איש האלוקים רשב"י, על דרך שמצינו במסכת תמיד (פ"ג מ"ב): מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון, ופירשו בגמ' ירושלמי (פ"ג ה"א): כדי להזכיר זכות אבות מזכירין חברון (מובא ברש"י יומא כח: ד"ה ואי בעית אימא).

בעין יעקב הגירסא בדריש לקיש "בית חורון" תחת "בית מרון", ולא ידעתי למה נשבש הגירסא במשנה, וכמו כן בגמ', בשעה שאנו בני ארץ ישראל יודעים את המציאות של כפר מירון והדרך הקצרה אליו.

ורבינו הקדוש שסידר את המשנה וגם ר"ש בן לקיש, מקום מושבם הלא היה בטבריה לא רחוק מכפר מירון, וכשנצרכו להראות דוגמא של דרך קצרה שאין שני אנשים יכולים ללכת זה בצד זה, ונמצאה להם דוגמא יפה במקומם, הלא היא הדרך הקצרה המובילה לכפר מירון לקחוה לדוגמא, ולמה יביאו ממרחק לחמם "בית חורון" או "סולמא דצור".

אם לא שנאמר שכוונת ריש לקיש (לפי גירסת העין יעקב) לפרש לאלה שאינם יודעים ומכירים את אותה הדרך הקצרה המובילה לכפר מירון, ולעומת זה יודעים ומכירים הדרך הקצרה המובילה לבית חורון, ובא ריש לקיש ופירש להם: מאי כבני מרון, כמעלות בית חורון הידוע ומפורסם לכל, כמו כן זה הדרך הקצר המוביל למירון, כזה כן זה, ומשנתנו לא זזה ממקומה).

וי"ל דלא פליגי, אלא דכל הנך פירושי דבני מרון כולהו איתנהו ביה. וכוונו בזה על ג' כתות בני אדם, שהם צדיקים ורשעים ובינונים שנדונין בר"ה.

מאן דמפרש "כבני אימרנא" נתכוון על כת הרשעים, כמו שהצאן נמנה לטבח, כן נמנו הרשעים למיתה. ומאן דמפרש כמעלות בית חורון נתכוין על כת הבינונים, כמו שהם במעלות בית חורון נמנין במקום מיצוע ב' הצדדין, כן נמנו הבינונים בו ביום אם להשמאיל אם להימין. ומאן דמפרש ליה כחיילות של בית דוד שהם נמנים בצאתם למלחמה נתכוון לצדיקים כמפורש בפ' י' יוחסין (קידושין עו:) בחיילות של בית דוד וכו': מאי קרא "והתיחשם בצבא המלחמה" (דה"א ז מ), וטעמא מאי, אר"י אמר רב כדי שתהא זכותן אבותן מסייעתן, עיי"ש.

ביאור ב'

בספר **כתבנו לחיים** – דרשת מהר"ח מוולוז'ין מבאר הענין, כי ג' חלוקות יש ליום הדין בדיני בני אדם. א. דין פרטי על כל פרטי מעללי איש, כמו שאמרו חז"ל (חגיגה ה:) אפי' שיחה קלה שבין איש לאשתו מגדין לו לאדם בשעת הדין, שנאמר (עמוס ד יג) "מגיד לאדם מה שיחו".

והענין, כי האדם אינו מרגיש על דבורו שמוציא מפיו, וחושב מה מעלה או מוריד הדיבור קל של ליצנות או נבלות, ולא ידע כי בנפשו הוא, עד היכן הגיע כח דבורו שיוצא מפיו. כי כל העולמות תלויים בו, וכל הנהגתם לפי מעשי בני אדם, ודבורו והנהגתיו.

בחינה הב'. כי ידוע שהעונש הוא לפי הפגם, והפגם הוא לפי ערך רוממות נשמתו. וכל שנשמתו יותר גבוה בעולמות היותר עליונים, הפגם המגיע יותר רחוק וגבוה ויותר גדול. כי אינו דומה מי שטינף חצר המלך, למי שטינף ביתו, וכ"ש כסא המלך, וכ"ש לבושו.

נמצא לפי"ז, אף ששני בני אדם עושין חטא אחד עכ"ז אין עונשן שווה. זה נידון לפי ערך נשמתו, וזה לערך נשמתו, זה פגם בחצר המלך, וזה בכסא, לכן עונשו גדול מחבירו.

בחינה ג', כדרך נמוסי המלך, כי אינו דומה אם איש אחד מאנשי המלך אשר יתעצל במלחמה ולא יעשנה בשלימות כראוי, לא יפשע רק על עצמו על מה שסיכן עצמו בסכנה, אבל אם יפשע שר החמישים, במלחמה בהתעצלותו, או שר האלף, הרי נמשך מזה קלקול גם לחמישים, ואלף איש שלו שנפלו במלחמה מחמתו, שהוא היה מנהיגם. אבל עכ"פ לא נמשך מזה קלקול לכללות המלחמה כולה, שהיא עדיין בתקפה. אבל אם יתעצל במלחמה שר הצבא, המנהיג את כל המלחמה, הרי הוא מקלקל המלחמה כולה. וע"ז אמרו חז"ל (שבת נד:) מי שיש בידו למחות לאנשי ביתו ולא מיחה, נתפש באנשי ביתו וכו'. כי לפי גודל ההיזק וקלקול הנמשך מפשעיו, הוא נידון.

וזהו הפלוגתא, דכל אחד ביאר מהות הדין איך הוא.

"הכא תרגמו כבני אימרנא", היינו כמו הצאן על ידי המונה, שכל אחד נמנה בפני עצמו, ככה ידוע ויחשבו כל מעשי בני אדם, אחת מהנה לא נעדרה, והיא בחינה א'.

"ריש לקיש אמר כמעלות בית חורון", דהיינו שהיתה מעלה קצרה לעלות ההרה, שלא יכול לילך שם כי אם איש אחד, וא"כ כל אחד בעלייתו כל אחד גבוה מחבירו. ככה ידונו את בני האדם, כל אחד כפי נשמתו, מאיזה מקור חוצבה, כי הנפשות אינן דומות זו לזו, והיא הבחינה הב'.
ורב יהודה אמר שמואל הוסיף ואמר "כחיילות של בית דוד", כמו שהחיילות של בית דוד, כל מי שיגדל מעלתו מחבירו ככה תגדל פשיעתם, עד אשר אם יפשע שר הצבא תאבד כל המלחמה, כמו כן בשעת הדין רואים עד היכן מגיעין חטאן, אם לו לבדו, או כי עבר אל זולתו. כי אם המורה הוראה יחטא, או האב"ד, או השוחט, אז חטאו נוגע אל כל העיר.

וזה פירוש (בתפילת מוסף של ר"ה) "מעשי איש ופקודתו", דהיינו מה שהוא ממונה על זולתו.

ביאור ג'

בספר **כיונה מארץ אשור** – דדון ג' מצבים ישנם אצל האדם, ישנו אדם שכל כולו שקוע במצבו ההווה, כאן ועכשיו, אכול ושתה היום כי מחר נמות, אדם זה ככבש ההולך לבית שחיטתו, שראשו ורובו עסוק רק באדמה, במציאת ולחיכת עשב טוב לגופו, הוא עסוק בהווה, אדם כזה נידון באשר הוא שם, במצבו העכשיו, כבני אמרנא, ככבשים אלה שראשם מוטה למצוא את מחייתם כאן ועכשיו.

ויש אלה שנידונין כעולים במעלות בית מרון, הם אינם שקועים כלל במצבם העכשיו החולף, אלא כל ראשם במעלות, בעלייה עתידית, כעולה במעבר צר ותלול שאסור לו להביט ימינה ושמאלה ואחור, לא יביט למצבו בהווה, ימינה ושמאלה, כי התהום מכאן ומכאן (כפירש"י), וגם לאחור לא יביט כי אז הסכנה כפולה, שעלול הוא ליפול בפחדו העצמי, מעומק הדרך שמאחריו. כך זה האיש, לא יביט למצבו בהווה שעלול הוא להלכד ברשת שחת, האורב לו בכל צעד ושעל, מימין ומשמאל, כי יודע הוא יצרו, ובקל יפול בו, וגם לעברו הנמוך והשפל לא יביט פן יפול ברשת היאוש המר ויפול אחור. אדם זה נשפט על האחזו במצבו בעתיד, על עלייתו ותיקון דרכיו בעתיד, לפי כוחות נפשו אם יכול הוא לזה.

ויש את השלישי, המעולה ביניהם, כחיילות של בית דוד, זה המאגד את עברו עם עתידו, וודאי גם מצבו בהווה מעסיקו. כחיילות בית דוד שבאים לנצח בזכות אבותיהם, על כן ליבם נשען על עברם הטוב, ובאוחזים מעשי אבותיהם מיירי, וגבורת איש בחילו, בכח גבורתו מתקרב יותר ויותר אל המלך ככחיילות המלך שהגבור קודם וקרוב יותר למלך, כן בעבודה, הגבור הכובש את יצרו, הוא קרוב יותר, וזה נשפט על עברו ומצבו בהווה ומצבו לעתיד, איך מתכונן אל יום קרב, ואיך מכלכל את תכליתו בחייו כדי שיתקרב יותר ויותר אל המלך החפץ ביקרו.

ביאור ד'

עוד מבאר בספר **כיונה מארץ אשור** – דדון שלושה סוגי אדם נמנו כאן. הראשון כבני אמרנא – ככבשים העוברים תחת השבט ונמנים. יש את האדם בעל רבות העדר, הנוהה אחר החברה בעיוורון מוחלט, אינו יודע

לבקר בין טוב ורע, ורק כסומא הולך אחר ה'מודה וה'אופנה האחרונה', זהו סוג של אדם המכוון את כל עולמו לפי מבט החברה, תהיה אשר תהיה. אין לו שום נאמנות לרוח הפנימי שבו. ריקנות נפשית המודרכת ע"י החיצוניות. בר"ה נידון אדם-כבש זה, בהבדלה מן העדר, לראות מה נשאר ממהותו העצמית. ויש סוג אחר, הפוך לגמרי, כעולה במעות בית מרון – מקום גבוה וצר שא"א לשניים לעבור בו. זהו המתבדל ומסתגר מהחברה, איגואיסט ואנוכי, שאינו רוצה שאחרים יחלקו איתו את הנאותיו, הוא טיפוס בודד לעצמו, אבל בתוכו המון אנוכיות ובוז לחברה. אדם זה נידון בר"ה כעולה במעלות בית מרון, מקום צר שאין בו מקום לאדם נוסף, לפי תכונתו, שאינו נותן לאחרים מקום לידו, הוא נידון במעלותיו, כמה עלה והתעלה באמת, או שמא הכל היה אנוכי, ולא מצד סכנת החברה פרש, אלא ממאיסת הנתינה לחברה פרש, ע"כ נידון כבמעלות בית מרון, כמה התעלות אמיתית היתה לו בפרישה זו.

וסוג שלישי של אדם והוא הממוצע המצוי והרצוי, כחיילותיו של בית דוד, החייל מחד חייב למצות את עצמו באימונים מפרכים, בגילוי כל כשרונותיו העצמיים, אך מאידך צריך הוא את הכלל, את שאר חבריו החיילים, בלעדם לא יוכל לעמוד בקשרי מלחמה, כי התקשרות החיילים בעת קרב לגוף אחד הוא מפתח לנצחון. האדם ג"כ, מחד חייב לגלות את כשרונותיו העצמיים, להיות נאמן לרוחו ונשמתו העצמית, אך מאידך צריך הוא להתקשר עם הכלל, לתרום ולתת לחברה כולה, ולדעת שבלעדי החברה אי אפשר לבוא לידי תיקון המוסר הכללי בעם. "היוצר יחד ליבם המבין אל כל מעשיהם".

ביאור ה'

בספר **מנחם ציון** – זקס אומר, בדברי חז"ל אלו מתוארות ומוגדרות שלש תקופות בדברי ימי עמינו. הראשונה: כבני אימרנא, מתארת ומסמלת את תקופת הפרעות, השואות וההשמדות, כאשר עמנו נתון להרוג ולאבד "כשה לטבח יובל וכרחל לפני גזזיה נאלמה ולא יפתח פיו" (ישעיה נג) כאשר גיהנם בוער מתחת לרגלינו ודמנו נשפך כמים ע"י ריקים ופוחזים.

השניה: כמעלות בית חורון, מסמלת את תקופת הגזרות וההגבלות, התחומים והעיצורים שאומות העולם אכפו עלינו להצר את צעדינו, לכלוא אותנו בכל מיני גיטאות חשוכות ותחומי מושב צרים וצפופים עד כדי מחנק, לדחוק ולדחוף אותנו לדרכים צרות ועקלקלות שהחיים בהן היו מרים כראש וכלענה, שעבוד ועבדות בזיונות והשפלות הנם מנת חלקנו.

והשלישית: כחיילות של בית דוד, מסמלת את הזוהר, ההוד וההדר של עמנו בימים מקדם, כאשר היינו עם עצמאי יושב לבטח בארצו העצמאית, נשענים ומבוססים על עזרת ה' בגבורים ועל חיילות של בית דוד, צבא ישראל שעמד למופת בגודל כושרו ובנצחונותיו המזהירים שהרימו את קרן ישראל בכל העולם כולו. וכולן – היינו כל שלושת התקופות הללו בדברי ימי עמנו – נסקרין בסקירה אחת – כלומר, אל נעלה ח"ו על דעתנו כי אין תכנית אחידה מתוכננת מאת בורא העולם המפקח על כל יצוריו, המקיפה את כולן, אלא עלינו לדעת כי כולן כלולות בסקירה אחת, ומהוות שרשרת אחת המשזרת והמלכדת את כל התקופות בחיי עמנו.

והיוצר יחד ליבם, הינו המבין אל כל מעשיהם, הן הרעים והן הטובים, הן האסונות והן הששונות, הן העליות והן הירידות, "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכות התבנית" (דבה"א כח). כולם הנם פרטים מתכנית אחת מתוכננת מאת ההשגחה העליונה.

בקובץ מפרשים מביא עוד כמה תירוצים נביא כמה מהם:

ביאור ו'

ספר פני משה ונראה לפי דאמרינן בפרקין (דף ח: ודף טז.): מלך וציבור מלך נכנס תחילה לדין, חד אמר דלאו אורח ארעא למלכא דליתב אבראי, וחד אמר מקמי דליפוש חרון אף, ע"כ. והנה מצינו בב"ק (נב.): כד רגיז רעיא על ענא, עביד לנגדא סמותא. ופרש"י (שם ד"ה עביד לנגדא), לעז המושכת לכל העדר, מנקר עיניה ונכשלת ונופלת בבור והעדר אחריה וכו'. הרי מצינו בבני אמרנא שהנגיד שלהם הולך בראש וכולן אחריו. ובחיילות מלחמה מצינו להיפך. שהנגיד והראש שלהם הולך באחרונה כדאיתא במדרש בשלח (ילקוט שמעוני בשלח רמז ר"ל).

ובא פליגי הני אמוראי דלעיל.

דחד אמר שנכנסין לדין החשוב חשוב קודם, והנגיד והראש נכנס מקודם, וזהו שאמר "כבני אמרנא" דייקא, שהכל הולכין אחר הנגיד שלהם.

אבל חד אמר דהחשוב אינו נכנס בראשונה, שלא יאמרו משא פנים יש בדבר, אבל כולן שווים הם לפניו יתברך, ושוה משה קטן וגדול, ולכן הולכין החשובים באחרונה להראות שהראשון והאחרון שוין הם לפניו יתברך.

ומהאי טעמא קאמר כחיילות של בית דוד, ופרש"י: כחיילות של מלך למלחמה וכו'. כלומר שכמו החיילות של מלך למלחמה שהפחותים נכנסים בראשונה, וכנ"ל.

אבל קשה, מ"מ מטעמדמקמי דליפוש חרון אף ראוי שיכנס החשוב בראשונה, לזה אמר כמתרץ "וכלן נסקרין בסקירה אחת" דייקא, נמצא שאין שייך לומר מקמי דליפוש חרון אף, כי בשעה וברגע זו שכולם נכנסו, מביט ג"כ למעשה המלך, וסקירה לשון ראייה והבטה שמביט למעשה כולם ברגע אחד כדאיתא בפרקין, ודו"ק.

ביאור ז'

אומר ה**בן יהוידע** הני תלת פירושי דאמור רבנן כולהו איתנהו ולא פליגי, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא כמו שכל מהרש"א.

ונראה לי בס"ד אומר "כבני אמרנא", ע"פ מה שאמרו רבותינו במדרש (שמות רבה פרשה כד סימן ג): "ויסע כצאן עמו" (תהלים עח נב), מה הצאן אפי' מחבלים האילנות אין בעליה מעלין עליה, כך ישראל אע"פ שחוטאין הקב"ה נוהג עמהם כצאן.

ופירש במתנות כהונה: אין בעליה מעליו, פי', אין מחשבין הנזק עליהם כי יודעים פתאים הם בזה, וכן כאן דן אותם כפתאים לחשוב המזידין כשגגות, וכמו שכתוב (ישעיה נח א) "ולבית יעקב חטאתם", וכן הוא אומר (הושע יד ב) "כי כשלת בעוונך", יעו"ש. ולזה אמר "כבני אמרנא", שאם יראה דור חייב הרבה נוהג עמהם כצאן.

ואמרו: במעלות בית חורון, היינו ששם המקום צר ואם האדם יפול שם המקום גורם לו הנפילה, וכן אצל ישראל ילמד זכות עליהם לומר המקום שהוא חומר עכור גרם להם להמשך אחר תאוה רעה, וכ"ש בזמן שהם בחו"ל שיתלה טומאת המקום שהוא ארץ העמים גרמה להם. ובזה פירשתי הכתוב ביחזקאל (לז כג) "והושעתי אותם מכל מושבותיהם אשר חטאו בהם", כלומר מושבותיהם גרמו להם.

ואמרו: כחיילות של בית דוד, היינו שהיו יוצאים מיוחסים כולם כדי שתהא זכות אבותם מסייעתן וכנזכר במדרש (קידושין עו:), וכן אצל ישראל אם לא ימצא זכות מספיק בידם יספיק להם זכות אבות. ועוד נראה לי אמרו: כחיילות בית דוד שנקראו "מחנה אלוקים" כנזכר בדברי הימים (א יב כג) "עד למחנה גדול כמחנה אלוקים", כן ישראל נקראו על שמו של הקב"ה שנקראים עם ה', ועל כן לא יהיה להם ביטול גם ברובם עוונות. והנה למ"ד זה פירש": מרון לשון מרות ואדנות.

ועוד נראה לי בס"ד, ע"פ מה שכתב בספר הליקוטים (פרשת עקב) בסוד רמון דשם מטטרו"ן, הלבוש הוא מרון שהוא מ' מימין ורו"ן משמאל, והחיות הוא ט"ט, ע"ש. נמצא "מרון" קאי על מלאך מטטרו"ן שהוא ראש צבא של מעלה, וחיילות דוד המלך הם דוגמת צבא של מעלה שקראם הכתוב בדברי הימים "מחנה אלוקים", ולכן קורא כאן לחיילות של בית דוד בשם בני מרון, והם דוגמת צבא של מעלה.

או יובן, חיילות בית דוד נכתב חשבונם בפנקס הצבא כפי איכותם, זה נכתב כמאה בני אדם וזה כמאתים וזה כיותר, דלכך פירש הכתוב בשמואל (ב כג ה) "אלה שמות הגיבורים אשר לדוד וגו' עדינו וגו' על שמונה מאות חלל בפעם אחת", הנה זה וודאי נכתב בחשבון הצבא כמספר ח' מאות ולא כמספר איש אחד, וכן בכולם, ואמר כאן שגם ביום ראש השנה עוברין לפניו כפי איכותם וחשיבותם.

לקוראי העלון הנכבדים, נהנים מהעלון הנכבד
בימים אלו אנו נערכים להוצאת הספר על התורה
הנצחות ותרומות יתקבלו בברכה כעת

בטל': 0548474308

או במייל: r0548474308@gmail.com

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת.